

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за освітньо - професійною програмою
«Міжнародний банківський бізнес»
на тему:
«Організаційно-правові засади фінансової безпеки банку»

Виконав: студент 4 курсу, групи 44ф

Факультету фінансів та банківської справи

Бичек Сергій Олександрович _____

Керівник: д.е.н., професор

Коваленко Вікторія Володимирівна _____

ОДЕСА - 2023 року

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. У стані кризи, яка накладає свої відбитки на фінансовий ринок, актуалізується питання щодо забезпечення достатнього рівня фінансової безпеки банків. При цьому слід враховувати те, що існує прямий взаємозв'язок фінансової безпеки держави та безпеки банківської системи зокрема.

Провідна роль фінансової безпеки банків зумовлена тим, що за допомогою забезпечення стабільності їх фінансової складової, вони здатні вирішувати питання забезпечення ресурсної, кадрової, інформаційної та фізичної безпеки.

В процесі формування фінансової безпеки як окремого банку, так і банківської системи загалом, стикаємося із сукупністю загроз, які впливають на рівень фінансової стабільності. Зростаючий ланцюг банківської діяльності, супроводжується зростанням кількості загроз, які ідентифікуються та мінімізуються в процесі роботи банків.

Сучасний стан розвитку банків пов'язаний із загрозами, які становлять військова агресія РФ, постійні сплески пандемії COVID 19, падіння реального сектору економіки, дисбаланси макроекономічного середовища, зростаюча тінізація банківської діяльності [1, с. 81].

У даних умовах банки використовують агресивну політику для збереження фінансово стійких та конкурентних позицій на ринку.

Під час війни банки втратили значну частину клієнтської бази (еміграція населення за кордон); у більшій частині банківські операції спрямовані на обслуговування грошових потоків. Банки використовують такий інструмент як пролонгація погашення кредитної заборгованості, джерела для власних ресурсів скоротилися.

В умовах воєнного стану в Україні, формування дієвого механізму розпізнання та нейтралізації загроз, що перешкоджають достатньому рівні фінансової безпеки банків набуває все більшої актуальності для дослідження.

Питанням щодо визначення організаційно-правових засад фінансової безпеки банку присвячено науковій праці О. Барановського, О. Болгар,

О. Васильчишин, О. Вовчак, Р. Вовченка, Г. Карчевої, А. Лагно, М. Слатвінської, Т. Путінцевої та багатьох інших науковців у цій сфері.

Метою кваліфікаційної роботи є узагальнення організаційно-правових засад фінансової безпеки банку та розробка практичних рекомендації щодо її підвищення.

Відповідно до поставленої мети, **завданнями дослідження** є:

- розкрити сутнісну економічну характеристику фінансової безпеки банків;
- дослідити правове регулювання фінансової безпеки банків;
- надати узагальнену оцінку фінансової безпеки банків;
- проаналізувати чинники, що впливають на рівень фінансової безпеки банків;

- обґрунтувати підходи до вибору моделі оцінювання фінансової безпеки у банку;
- визначити основні вектори формування стратегії забезпечення фінансової безпеки банку.

Об'єктом дослідження є фінансова безпека банків.

Предметом дослідження є організаційно-правові засади забезпечення фінансової безпеки банків.

Методи дослідження. При визначенні сутнісних характеристик фінансової безпеки були використані монографічний метод, методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції, абстрагування, узагальнення, аналогії, систематизації, класифікації.

Оцінка практики виявлення загроз фінансовій безпеці банків була проведена із використанням історичного і економіко-статистичного (вибірки, динамічних рядів, коефіцієнтний) методів.

Інформаційну базу дослідження складають закони і підзаконні акти України, що регламентують забезпечення фінансової безпеки банків, статистичні матеріали Державної служби статистики України, Національного банку України, монографії та періодичні видання з проблематики кваліфікаційної роботи бакалавра.

Апробація результатів дослідження. Результати кваліфікаційної дипломної роботи апробовані на III Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Сучасні тенденції в розвитку банківської системи та фінансових ринків України» (м. Дніпро, 10 березня 2023 року).

Структура роботи. Кваліфікаційна дипломна робота бакалавра складеться із вступу, трьох розділів, списку використаних джерел та додатку. Містить 15 таблиць, 24 рисунків та списку використаних джерел із 66 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Теоретичні засади визначення фінансової безпеки банків»** надано сутнісну економічну характеристику фінансової безпеки банків; визначено правове регулювання фінансової безпеки банків.

Визначено основні передумови для обґрунтування визначальної ролі фінансової безпеки банків для стабільного їх функціонування, а саме: фінансовий стан банків визначає рівень фінансово-кредитної безпеки держави; роль та вплив банків на національну економіку, стабільності функціонування економічних агентів на мікро-, мезо-, макро-, мета- і мегарівнях; схильність банків до системних ризиків; роль банків у забезпеченні довіри до фінансової системи; фінансово стійкі банки мають достатні ресурси для забезпечення інформаційної, кадрової і фізичної безпеки; спроможність банків забезпечити безпеку заощаджень домогосподарств та нефінансових корпорацій для убезпечення їх від банкрутства.

Уточнено поняття фінансової безпеки банків як інтегральна характеристика, яка націлена на забезпечення фінансової стійкості та стабільності діяльності банків, виявлення та нейтралізація загроз, що спричиняють кризові ситуації у банку та їх мінімізація.

Розглянуто загрози, які спричиняють небезпеку функціонування банків. Доведено, що на сьогодні найбільш впливовою загрозою є військова агресія рф.

Охарактеризовано методи фінансової безпеки банків, які поділено на внутрішні та зовнішні.

Запропоновано систему управління фінансовою безпекою банку, які ґрунтується на двох рівнях стратегічному та тактичному.

Проаналізовано систему правового регулювання фінансової безпеки банку та доведено недостатність необхідних законів та підзаконних актів для забезпечення фінансової безпеки банків.

У другому розділі **«Оцінювання рівня фінансової безпеки банків»** проведено узагальнену оцінку фінансової безпеки банків; проведено чинників, що впливають на рівень фінансової безпеки; оцінено рівень фінансової безпеки АБ «Південний».

Визначено основні тенденції розвитку фінансового сектору, а саме: стабілізувалася робота банківських відділень, проте їхня кількість надалі скорочується; приплив гривневих коштів населення у банківський сектор сповільнився; у I кварталі 2023 р. зростали обсяги строкових гривневих вкладів фізичних осіб; ставки за строковими депозитами для населення надалі планомірно зростають; попит на кредити залишався не затребуваним; іпотечне кредитування після короткого сплеску зупинилося через брак коштів для державних програм; зростання кредитних втрат банків внаслідок війни уповільнилося; покриття пруденційними резервами кредитів лишається нижчим, ніж фінансовими.

Проаналізовано рівень фінансової безпеки банків за економічними нормативами. Зроблено висновок про те, що банки України їх дотримуються. При цьому спостерігається ситуація з надлишковою ліквідністю у банках.

Загальний обсяг наданих кредитів у 2022 р. зменшився та відповідно і зросла частка кредитної заборгованості на 8,1 % у 2022 р. у порівнянні з 2021 роком.

Розраховано інтегральний показник фінансової безпеки банків. На підставі проведених розрахунків зроблено висновок, що за аналізований період він має плинну тенденцію. Найвище його значення було у 2017 році. Найнижче його значення було у 2022 склав 52 %, що свідчить про проблеми, які виникли у банківській системі, пов'язані з політичною та економічною нестабільністю.

Проаналізовано чинники, що впливають на рівень фінансової безпеки банків України, а саме: структура та якість активів, зобов'язань, доходів та витрат, а також чистого прибутку.

Проведено оцінку рівня фінансової безпеки АБ «Південний» на підставі використання методу експертних оцінок. За даною методикою, розрахований рівень безпеки АБ «Південний» в 2021 та 2022 роках вважається як достатній (83 та 89 відповідно) – наявність деяких проблем, які в майбутньому можуть привести до фінансових проблем. За 2020 році тип фінансової безпеки банку визнаний як достатній (73 бали).

У третьому розділі **«Напрями забезпечення фінансової безпеки банків»** обґрунтовано підходи до вибору моделі оцінювання фінансової безпеки у банку; визначно основні підходи до формування стратегії забезпечення фінансової безпеки банку.

За результатами проведеного дослідження визначено, що фінансова безпека банків є важливою складовою фінансової стабільності країни, особливо в умовах невизначеності, яка пов'язана з глобалізаційними процесами, воєнними діями та економічною кризою. Ефективне формування організаційно-правових засад фінансової безпеки банку дасть змогу орієнтуватись на довгострокові результати, успішно розробляти заходи, що забезпечать досягнення поставлених цілей, ефективніше контролювати діяльність банків через наступні напрями:

- Збалансованість динаміки макроекономічних показників та показників розвитку галузей та регіонів;

- Гармонізація національного законодавства та нормативної бази з міжнародними стандартами та вимогами, що сприятиме покращенню якості регулювання та нагляду за банками, забезпеченню прозорості та відкритості їх діяльності, захисту прав кредиторів та інвесторів.

- Зміцнення регулятивного капіталу банків шляхом поповнення його власними та привабливими для іноземних інвесторів джерелами, покращення якості активів та зменшення ризикованості операцій, оптимізація структури пасивів та збалансування строковості активів і пасивів.

- Посилення конкурентоспроможності банків на фінансовому ринку шляхом розширення спектру послуг, впровадження інноваційних технологій,

покращення якості обслуговування клієнтів, формування ефективної маркетингової політики та корпоративної культури.

– Забезпечення адекватного реагування на внутрішні та зовнішні загрози фінансової безпеки банків шляхом створення ефективних механізмів моніторингу, прогнозування, запобігання та подолання кризових ситуацій, розвитку системи гарантування вкладів фізичних осіб, покращення механізму санації та ліквідації проблемних банків.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі наведено теоретичне узагальнення у вирішенні завдань, які полягають у визначенні теоретико-методичних засад та розробки практичних рекомендацій щодо удосконалення системи забезпечення фінансової безпеки банків.

За результатами виконаної кваліфікаційної роботи зроблено такі висновки:

Визначено основні передумови для обґрунтування визначальної ролі фінансової безпеки банків для стабільного їх функціонування, а саме: фінансовий стан банків визначає рівень фінансово-кредитної безпеки держави; роль та вплив банків на національну економіку, стабільності функціонування економічних агентів на мікро-, мезо-, макро-, мета- і мегарівнях; схильність банків до системних ризиків; роль банків у забезпеченні довіри до фінансової системи; фінансово стійкі банки мають достатні ресурси для забезпечення інформаційної, кадрової і фізичної безпеки; спроможність банків забезпечити безпеку заощаджень домогосподарств та нефінансових корпорацій для убезпечення їх від банкрутства.

Уточнено поняття фінансової безпеки банків як інтегральна характеристика, яка націлена на забезпечення фінансової стійкості та стабільності діяльності банків, виявлення та нейтралізація загроз, що спричиняють кризові ситуації у банку та їх мінімізація.

Розглянуто загрози, які спричиняють небезпеку функціонування банків. Доведено, що на сьогодні найбільш впливовою загрозою є військова агресія рф.

Охарактеризовано методи фінансової безпеки банків, які поділено на внутрішні та зовнішні.

Запропоновано систему управління фінансовою безпекою банку, які ґрунтуються на двох рівнях стратегічному та тактичному.

Проаналізовано систему правового регулювання фінансової безпеки банку та доведено недостатність необхідних законів та підзаконних актів для забезпечення фінансової безпеки банків.

Визначено основні тенденції розвитку фінансового сектору, а саме: стабілізувалася робота банківських відділень, проте їхня кількість надалі

скорочується; приплив гривневих коштів населення у банківський сектор сповільнився; у I кварталі 2023 р. зростали обсяги строкових гривневих вкладів фізичних осіб; ставки за строковими депозитами для населення надалі планомірно зростають; попит на кредити залишався не затребуваним; іпотечне кредитування після короткого сплеску зупинилося через брак коштів для державних програм; зростання кредитних втрат банків внаслідок війни уповільнилося; покриття пруденційними резервами кредитів лишається нижчим, ніж фінансовими.

Проаналізовано рівень фінансової безпеки банків за економічними нормативами. Зроблено висновок про те, що банки України їх дотримуються. При цьому спостерігається ситуація з надлишковою ліквідністю у банках.

Загальний обсяг наданих кредитів у 2022 р. зменшився та відповідно і зросла частка кредитної заборгованості на 8,1 % у 2022 р. у порівнянні з 2021 роком.

Розраховано інтегральний показник фінансової безпеки банків. На підставі проведених розрахунків зроблено висновок, що за аналізований період він має плинну тенденцію. Найвище його значення було у 2017 році. Найнижче його значення було у 2022 склав 52 %, що свідчить про проблеми, які виникли у банківській системі, пов'язані з політичною та економічною нестабільністю.

Проаналізовано чинники, що впливають на рівень фінансової безпеки банків України, а саме: структура та якість активів, зобов'язань, доходів та витрат, а також чистого прибутку.

Проведено оцінку рівня фінансової безпеки АБ «Південний» на підставі використання методу експертних оцінок. За даною методикою, розрахований рівень безпеки АБ «Південний» в 2021 та 2022 роках вважається як достатній (83 та 89 відповідно) – наявність деяких проблем, які в майбутньому можуть привести до фінансових проблем. За 2020 році тип фінансової безпеки банку визнаний як достатній (73 бали).

Запропоновано методичний підхід до оцінки рівня фінансової безпеки банків, який ґрунтується на принципах вартісного управління з використанням системи показників, які інтегровані з п'ятьма функціональними компонентами.

Визначено основні вектори системи забезпечення фінансової безпеки банків, а саме: аналіз загроз фінансовій безпеці; визначення стратегії забезпечення фінансової безпеки; створення умов для формування системи забезпечення; саме формування системи забезпечення; оцінка ефективності сформованої системи.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ

Бичек С.О. Організаційно-правові засади фінансової безпеки банку. Матеріали III Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції "Сучасні тенденції в розвитку банківської системи та фінансових ринків України". Дніпро: ДНУ ім. О. Гончара, 2023. С. 114-116.

АНОТАЦІЯ

Бичек С.О. «Організаційно-правові засади фінансової безпеки банку».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування» – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2023.

У роботі узагальнюються особливості організаційно-правових засад фінансової безпеки банку.

Метою кваліфікаційної роботи є узагальнення організаційно-правових засад фінансової безпеки банку та розробка практичних рекомендації щодо її підвищення.

У роботі досліджено сутнісну економічну характеристику фінансової безпеки банків; правове регулювання фінансової безпеки банків; надано узагальнену оцінку фінансової безпеки банків; проаналізовано чинники, що впливають на рівень фінансової безпеки банків; обґрунтовано підходи до вибору моделі оцінювання фінансової безпеки у банку; визначено основні вектори формування стратегії забезпечення фінансової безпеки банку.

Автором зроблені висновки, що для підтримки сталого розвитку банків за необхідне є використання методик оцінювання фінансової безпеки, які дозволяють виявити на ранніх стадіях загрози та ризику, що призводять до втрати їх стабільності та стійкості.

Ключові слова: банк, фінансова безпека, стабільність, загрози, ризику.

ANNOTATION

Bychek S.O. «Organizational and legal foundations of the bank's financial security.»

Qualifying work for a bachelor's degree in "Finance, Banking and Insurance" - Odessa National University of Economics. - Odessa, 2022.

The work summarizes the peculiarities of the organizational and legal foundations of the bank's financial security.

The purpose of the qualification work is to generalize the organizational and legal foundations of the bank's financial security and to develop practical recommendations for its improvement.

The work examines the essential economic characteristics of banks' financial security; legal regulation of financial security of banks; a generalized assessment of the financial security of banks is provided; the factors affecting the level of financial security of banks are analyzed; approaches to choosing a model for assessing financial security in the bank are substantiated; the main vectors of the formation of the bank's financial security strategy are determined.

The author concluded that in order to support the sustainable development of banks, it is necessary to use financial security assessment methods that allow identifying threats and risks that lead to the loss of their stability and stability at the early stages.

Keywords: bank, financial security, stability, threats, risks.